

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Економіко-правовий факультет

ПЕРШІ ЮРИДИЧНІ ДИСПУТИ
З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ПРИВАТНОГО ПРАВА

*присвячені пам'яті
Є. В. Васьковського*

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

Одеса, 15–16 квітня 2011 р.

Одеса • «Астропринт» • 2011

ББК 67.93я431

П 26

УДК 341.9(063)

Книга містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права», присвяченої пам'яті Є. В. Васьковського, яка відбулася на економіко-правовому факультеті Одеського національного університету імені І. І. Мечникова 15–16 квітня 2011 р.

Відповідальний редактор

І. С. Канзафарова, доктор юридичних наук, Заслужений юрист України

Редакційна колегія:

І. С. Канзафарова, доктор юридичних наук;

В. В. Валах, кандидат юридичних наук;

О. О. Нігрєва, кандидат юридичних наук

Матеріали подані в авторській редакції

ISBN 978–966–190–289–5

© Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова,
2011

ЗМІСТ

ПАМ'ЯТІ
Є. В. ВАСЬКОВСЬКОГО

Канзафарова И. С.

Евгений Владимирович Васьковский: биографический
очерк 4

Гетманцев О. В.

Наукова творчість Є. В. Васьковського та її вплив
на розвиток науки цивільного процесуального права . . . 11

Розділ 1

ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО В СФЕРІ ПРИВАТНОГО ПРАВА; ПРИВАТНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Березовська К. І.

Деякі аспекти співвідношення міжнародного
і національного законодавства, що врегульовує
усиновлення 16

Бомановски Б.

Основные принципы и приоритеты директивы
2003/4/ЕС о публичном доступе к информации
об окружающей среде 19

Гостев А. В.

Характеристика правового режима объекта
незавершенного строительства в зарубежных странах . . . 23

Замотаева Т. Б.

Комплексный характер института возмещения
внедоговорного вреда 27

Левандовски Е. Н.

Субсидиарная ответственность одного из супругов
в рамках договора доверительного управления
имуществом 31

О. В. Гетманцев

канд. юрид. наук, доцент,
завідувач кафедри правосуддя
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

НАУКОВА ТВОРЧІСТЬ Є. В. ВАСЬКОВСЬКОГО ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК НАУКИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Будь-яка галузева юридична наука, у тому числі і наука цивільного процесуального права, або цивільного судочинства, як вона називалася в Росії у ХІХ — на початку ХХ ст., має історію і гідних представників, які своїми творами заклали міцний фундамент для її розвитку на тривалий період [5, с. 18]. Перші науково-теоретичні дослідження в галузі цивільного судочинства (процесу) мали важливе значення: по-перше, вони закладали теоретичні основи для розвитку науки цивільного процесуального права; по-друге, здійснювали вплив на удосконалення діючого цивільного процесуального законодавства та практики його застосування; по-третє, давали можливість поступово формувати фахівців у галузі цивільного судочинства і підготовки майбутнього професорсько-викладацького складу.

Наукові дослідження видатних представників науки цивільного процесуального права кінця ХІХ — початку ХХ ст., отримали визнання не лише на території Росії та України, а й за кордоном. У першу чергу заслуговують уваги наукові досягнення представників російської та української шкіл цивільного процесуального права, а саме: Є. В. Васьковського, О. І. Віцина, Ю. С. Гамбарова, А. Х. Гольмстена, В. М. Гордона, К. І. Малишева, М. І. Малініна, Є. О. Нефедьєва, В. О. Рязановського, І. Є. Енгельмана, Т. М. Яблочкова та інші. Це були перші дослідники теорії цивільного процесуального права в російській імперії, а їх праці стали основою для формування цивільного процесуального права як науки. Посилання на їх роботи у монографіях, дисертаціях, підручниках, публікаціях стали вже науковою традицією, правилом. Тривалий час на їх праці,

з суто політико-ідеологічних підстав, не робилося посилянь і не згадувалися їх прізвища. Хоча фундаментальні основи для формування подальших наукових напрямків у науці цивільного процесуального права були закладені саме ними. Цьому, насамперед, сприяла судово-правова реформа 1864 року, яка, за твердженням Є. В. Васьковського, здійснила корінний переворот в галузі цивільного процесуального права тим, що видані до неї нечисленні видання з цивільного процесу втратили те невелике значення, яке вони мали [1, с. 20].

Особливої уваги заслуговують наукові досягнення професора Є. В. Васьковського в галузі науки цивільного процесу. Найбільш відомим та достатньо популярним є його перший том «Курсу цивільного процесу» (1913). У 1914 році вийшов наступний «Підручник цивільного процесу». Пізніше дане видання було доповнене та перероблене і опубліковане у 1917 році. Є. В. Васьковським було опубліковано польською мовою об'ємні монографії і підручники: «Система цивільного процесу і теоретичний вступ», «Принципи раціонального устрою суду і цивільного процесу», «Підручник цивільного процесу» (1932), а також ряд статей: «Незалежність суду» (1924), «Недоторканість суду (1924), «Угода сторін в цивільному процесі» (1928), «Принципи цивільного процесу» (1930) та інші [5, с. 26]. Загалом, підручники, публікації Є. В. Васьковського з цивільного процесу характеризуються доступним стилем викладення матеріалу, в них наводяться погляди інших науковців, здійснюється їх аналіз, використовується своєрідна методика доведення власної компетенції. Особливістю наукових досліджень Є. В. Васьковського було те, що він постійно здійснював аналіз поглядів, ідей зарубіжних авторів, зокрема представників німецької, австрійської, французької шкіл науки процесуального права. Дана методика сприяла формуванню власного наукового підходу шляхом підтримання та доповнення таких ідей, поглядів або їх критичного аналізу із протиставленням власної концепції.

У підручниках з цивільного процесу за редакцією Є. В. Васьковського найбільш повно викладено матеріал з основних положень цивільного судочинства, враховано проблеми судової

практики, а авторські висновки зберігають актуальність і сьогодні. Як стверджував сам автор, його головним завданням є догматична обробка діючого законодавства в сфері цивільного процесу [1, с. 5]. Будучи одночасно і представником цивілістичного права, він все ж таки намагався звільнити цивільний процес від впливу цивільного права. Особливо такий напрямок проявився в наукових поглядах щодо «сфери (меж) цивільного процесу». На його погляд, у межах цивільного процесу розглядається спір, як наслідок життєвого конфлікту, який повинен бути правовим. Тому в суді повинно розглядатися лише правова вимога [1, с. 3–4]. Надалі це положення розглядалася в науці цивільного процесуального права як умова (передумова) права на позов.

Серед функцій цивільного судочинства Є. В. Васьковський виділяв: перевірку юридичних вимог сторони; контроль над виконанням рішень суду; охоронна функція в справах непозовного (безспірного) провадження. На основі цього, виділялося три види судочинства, а саме: позовне, виконавче, охоронне [1, с. 7]. Наведене положення мало фундаментальне значення для подальшого розвитку багатьох актуальних питань цивільного судочинства, а саме: виділення «видів проваджень» і «стадій цивільного процесу», їх ознак (особливостей), порядку розгляду справ в окремих видах проваджень тощо.

Заслугує уваги визначення Є. В. Васьковського, яке дано цивільному процесу — як сукупності юридичних норм, які визначають устрій та діяльність цивільних судів і діючих при них допоміжних органів, у трьох напрямках (видах) судочинства, а також науки цивільного процесуального права — як науки, яка досліджує це право [1, с. 7]. Сучасні визначення цивільного процесуального права як галузі і як науки багато у чому подібні до наведених вище визначень.

Наведена Є. В. Васьковським система принципів (диспозитивність, рівноправність сторін, формалізму, судове керівництво, змагальність, безпосередність, концентрації, оцінки доказів, змагальна форма, усність та письмовість, публічність, швидкості та ін.) [1, с. 362–478] залишаються об'єктом наукового дослідження сучасних науковців.

Розглядалися науковцем і такі важливі напрямки як: усунення (відвод) суддів; види підсудності; процесуальне становище сторін; процесуальна правоздатність та дієздатність; позов та його елементи (зміст, предмет, підстава); види позовів (про присудження, що підтвердження, перетворювальні); право на позов (в його матеріальному та процесуальному значенні); процесуальні відношення та їх суб'єкти; процесуальні дії як форма реалізації процесуальних прав та обов'язків та інші важливі питання. У цілому, майже кожен напрямок наукового дослідження Є. В. Васьковського став основою для формування та подальшого розвитку концепцій, положень, ідей в науці цивільного процесуального права в різні історичні періоди. Сучасні концепції отримали достатньо ґрунтовний потенціал для подальшого розвитку науки цивільного процесуального. У цьому досить велика і визначна заслуга належить видатному представнику науки цивільного процесуального права Є. В. Васьковському, наукові досягнення якого повинні братися за основу сучасних досліджень.

Література

1. Васковській Е. В. Курсъ гражданского процесса. Т.1. Субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и дѣйствія. — М.: Издание Бр. Башмаковыхъ, 1913. — 689 с.
2. Васьковський Е. В. Учебник гражданского процесса / Под ред. и с предисл. В. А. Томсинова. — М.: Зерцало, 2003. — 464 с.
3. Гражданский процесс. Хрестоматія: Учебное пособие. — 2-е изд., перероб. и доп. / Под ред. проф. М. К. Треушникова. — М.: ОАО «Издательский Дом «Городец», 2005. — 896 с.
4. Проблемы науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров, В. А. Бигун, В. В. Баранкова; Под ред. проф. В. В. Комарова. — Харьков: Право, 2002. — 440 с.
5. Улетова Г. Д. Професор Е. В. Васьковский и его творчество // Гражданский процесс: наука и преподавание / Под ред. М. К. Треушникова, Е. А. Борисовой. — М.: ОАО «Издательский дом Дом» «Городец», 2005. — С. 18–30.